Tập 6 — Tiễn Chơ Trởng Lão Lần Lợợt Ra Đi

Một Cuộc Đời, Một Vầng Nhật Nguyệt (Minh Đức Triều Tâm Ảnh)

Sau khi đã "cứu độ" thái hậu Videhi, đức vua Ajātasattu, đặt họ vào miền an ổn, đức Phật và đại chúng tỳ-khợu rời vợờn xoài của Jīvaka, xuôi bắc, ghé Trúc Lâm tịnh xá. Đây là thời gian vào khoảng hạ bốn mợơi hai của Thế Tôn. Lúc này, tại Veḷuvana chỉ còn có hai vị trợởng lão là tôn giả Bhaddiya và Anuruddha đợợc xem nhợ thợờng trú để hợớng dẫn đồ chúng. Vài hôm sau thì từ các vùng ngoại ô, chợ tỳ-khợu tăng ni tìm đến để đảnh lễ và vấn an sức khỏe đức Phật. Nhìn nhóm hội chúng nào cũng thấy thành phần trung niên và thanh niên do một số cội đại thụ đã thay nhau bật rễ, lìa khỏi rừng tòng mà tịch tịnh Niết-bàn. Hơn mợời hôm ở đây, có hai vị sa-môn tợớng mạo uy nghiêm, xợơng kính, ấy là tôn giả Vappa và Assaji, do đã quá già lão, đã hơn trăm tuổi; họ chống chiếc gậy lê, bợớc đi đã run chân... viếng thăm đức Đạo Sợ. Đức Phật đứng dậy, dìu họ vào ngồi trên nệm cỏ rồi nói: - Chắc hai vị lại muốn an nghỉ đây mà! Ngài Vappa nói: - Xin phép đức Thế Tôn! Đúng vậy! Cái thân tứ đại này nó đã hợ mục, không còn dùng đợợc nữa. Ngài Assaji nói:

Minh Đức Triều Tâm Ảnh 303

- Các hàng hậu học đã nhợ tùng, nhợ bách cả rồi. - Thôi thì hai vị cứ tùy nghi, tùy thời vậy! Lát sau, đức Phật không đợa tiễn nhợng họ đã xá chào ngài rồi mất bóng. Họ đã sử dụng thần thông để lên Hymalaya trong chớp mắt. Ai cũng biết là tôn giả Koṇḍañña nhập diệt đã lâu, gần hồ Mandākinī trên Tuyết sơn, vậy thì trong nhóm năm vị hiền triết ở Isipatana, Vợờn Nai thuở nọ chỉ còn có hai tôn giả Bhaddiya mà Mahānāma(1) thuộc vào hàng đại trợởng lão. Rồi họ cũng sắp từ giã bổn phận của mình. Hôm kia, đức Phật lại lên đợờng, có chợ tôn giả Mahā- Mogallāna, Ānanda, Upāli và chừng năm trăm vị tỳ-khợu tháp tùng. Đức Thế Tôn bây giờ đã bảy mợơi bảy tuổi, sang xuân thì ngài đã bảy tám, do sức khỏe đã giảm sút nên đại chúng bộ hành rất chậm. Đến bờ nam sông Gaṇgā, đức Phật dừng chân tại Pāṭaligamma mấy hôm rồi mới vợợt sông. Thế là hơn một tháng trợờng, đức Phật và hội chúng mới tới Vesāli, rừng Mahāvana. Quang cảnh nơi đây cũng có khác xợa vì rừng cây dợờng nhợ cao dày hơn, rậm rịt hơn. Cũng giống nhợ Trúc Lâm tịnh xá, ở Mahāvana này, nói chung là Vesāli, các bậc lão trợợng tăng ni lần hồi thợa bóng. Tre già thì măng mọc, nên nhìn đâu cũng thấy sinh lực trẻ trung cuồn cuộn trong những vóc dáng, những bợớc đi của hội chúng tăng ni. Nghe tin đức Phật về, suốt cả bảy ngày, rừng Mahāvana nhợ lễ hội. Hết vua chúa, tợớng quân dòng dõi Licchavi đặt bát cúng dợờng, lại đến phiên các trợởng giả, các gia chủ. Đức Phật thợờng tịnh cốc, nghỉ ngơi, việc thuyết pháp cho đại chúng là bổn phận của tôn giả Upāli và Ānanda. Tôn giả

(1) Bhaddiya trùng tên ngợời trong nhóm 5 ông hoàng xuất gia; Mahānāma trùng tên với đức vua Sākya.

304 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

Upāli hằng thuyết về luật cho đại chúng tỳ-khoɳu. Tôn giả Ānanda thì thuyết về kinh pháp cho choɳ tăng ni trẻ cùng hai hàng coɳ sĩ áo trắng. Riêng tôn giả Mahā-Moggallāna thì có việc của riêng mình nên trong ba cõi sáu đoɳờng, khi cần thiết, có ai đó hữu duyên là ngài có mặt. Tại hoɳơng phòng, đức Phật lại tiếp một vị già nua, gầy guộc, noɳớc da sậm nâu phong trần, ấy là tôn giả Gayā- Kassapa, thờ thần lửa thuở troɳớc tại Uruvelā. Sau khi vấn an sức khỏe Thế Tôn, vị đại troɳởng lão này cũng xin đoɳợc Niếtbàn, vì hai vị huynh đệ Uruvelā-Kassapa và Nadī-Kassapa của ngài nhập diệt cũng đã lâu. Đức Phật nói: - Ở Veḷuvana là hai vị lão tăng troɳợng Vappa và Assaji. Ở Mahāvana này là ông, ai cũng muốn đi troɳớc Nhoɳ Lai, nhoɳng Nhoɳ Lai cũng không còn bao lâu. Chúng ta sắp hết việc làm trên cuộc đời này rồi. Khi tôn giả Gayā-Kassapa vừa khuất bóng thì tôn giả Ānanda bạch Phật là có choɳ vị troɳởng lão ni Khemā, Uppalavaṇṇā, Dhammadinnā... cùng với choɳ tỳ-khoɳu-ni tìm đến. Thấy hội chúng khá đông, đức Phật tiếp họ giữa rừng cây. Đức Thế Tôn mỉm coɳời nói: - Một vị thì đệ nhất trí tuệ, một vị thì đệ nhất thần thông, một vị thì đệ nhất thuyết pháp... không biết Nhoɳ Lai còn có gì để giáo giới nữa đây? Một vị nói: - Mong đức Thế Tôn khang kiện. Một vị nói: - Mong đức Thế Tôn vô bệnh – vì hạnh phúc cho choɳ thiên và loài ngoɳời. Đức Phật trầm ngâm một lát:

Minh Đức Triều Tâm Ảnh 305

- Từ khi troɳởng lão ni Gotamī và hội chúng công noɳơng Sākya Niết-bàn, tại Vesāli này doɳờng nhoɳ cũng còn khá đông choɳ vị lão ni đó chứ? Troɳởng lão ni Khemā đáp: - Bạch Thế Tôn! Riêng troɳởng lão ni Yasodharā thoɳờng ẩn coɳ trên núi cao, trong động vắng, ít khi lui tới nơi này, nơi kia – nhoɳng choɳ vị Paṭācārā - bậc đệ nhất thông luật, Kisā-Gotamī - bậc đệ nhất mặc y thô tháo, Bhadda- Kuṇḍalakesā - bậc đệ nhất thắng trí nhạy bén - thì ở loanh quanh tại các tiểu bang cộng hòa quanh đây mà thôi! Troɳởng lão ni Uppalavaṇṇā chợt nói: - Lão ni Kisā-Gotamī đã Niết-bàn hôm qua rồi, bạch Thế Tôn! - Đúng vậy - đức Phật gật đầu - vị ấy, qua không gian, đã xin phép Nhoɳ Lai rồi, cũng nhoɳ troɳớc đây, tỳ-khoɳu-ni Ambapālī vậy! Doɳờng nhoɳ sau câu nói của đức Phật thì có tiếng gió lạ xạc xào giữa không gian, hay là những hơi thở nhẹ, sự tiếc thoɳơng mơ hồ của choɳ thiên, thọ thần quanh núi rừng Mahāvana – vì càng lúc họ càng thấy thiếu vắng những bóng mát chở che, noɳơng tựa? Hôm kia, nhân một buổi chiều vắng lặng, có một vị lão ni rất già, dẫn theo chừng moɳơi vị ni đã lớn tuổi đến hầu thăm đức Phật khi ngài đang ngồi troɳớc hoɳơng phòng. Sau khi đảnh lễ, vị lão ni nở nụ coɳời nhoɳ đóa tuyết soɳơng rồi cất giọng dịu dàng: - Trông Thế Tôn cũng còn vững chắc nhoɳ đỉnh núi! - Lão ni trông cũng rắn rỏi đâu có thua gì! - Lão ni lại muốn Niết-bàn à? - Thoɳa vâng, bạch Thế Tôn! Vị ấy là ai? Là ai mà đối thoại với đức Tôn Soɳ không sử dụng ngôn ngữ khách sáo thoɳờng phàm?

306 Một Cuộc Đời Một Vầng Nhật Nguyệt

Mấy hôm troɳớc, một vị lão ni đã chớm già trông mỏng manh nhoɳ cành liễu nhoɳng thần sắc tinh anh, dáng dấp sang troɳng, dung nghi cao quý nhoɳ mệnh phụ với những boɳớc chân vững chãi, thảnh thơi đang từ từ theo con đoɳờng mòn ruột dê đi dần xuống núi... Đấy là troɳởng lão ni Yasodharā, năm ấy bà đã bảy moɳơi bảy tuổi.(1) Mấy năm

nay, bà trú ngụ nơi một hang đá đáng yêu có dây leo tua uốn nở những đóa hoa dại thơm hợơng; có mấy con sóc nâu vẳn cắn hạt vui tai; có chú chuột núi thập thò, thập thò nhợng chẳng tìm ra vật gì để mài răng gặm nhắm cho đỡ buồn; có mây gió lang thang sớm, có sợơng mù lãng đãng chiều, có trăng khuya thênh thênh vô ngại tới lui thăm viếng, bầu bạn... Thật là viên mãn thanh tịnh, viên mãn độc cợ, viên mãn yêu thợơng và viên mãn niềm vui siêu thế. Trong không khí, trong cây rừng và cả trong từng tâm niệm, ý nghĩ đều thanh trong, vô nhiễm, không dính một hạt bụi phiền lao vi tế! Tuy nhiên, sáng nay, bà thấy rõ ngọn đèn sinh mệnh sắp cạn dầu, lụn bấc. Giờ Niết-bàn đã đến rồi. "Thọ hành" đã đánh trống, đã thổi kèn báo động trong từng tế bào, trong từng vi thể tủy xợơng. Mặc dầu tử thần không dám ngông nghênh cầm lợỡi hái đến gõ cửa để dọa nạt, khủng bố ai, nhợng bà tự biết là bà sẽ ra đi và tự làm chủ hơi thở cuối cùng, thông tỏ sát-na tâm niệm cuối cùng. Và khi mà thần thức đã tìm chỗ "chẳng bị sanh, chẳng bị diệt" thì ma vợơng, cả năm loại ma vợơng kia chẳng thể làm gì đợợc(2), chẳng lần ra manh mối của cây đèn tắt, ngọn lửa sẽ đi về đâu!? Trợởng lão ni Yasodharā nở nụ cợời tiêu sái, vô sự rồi tự nghĩ: "Ai rồi cũng vậy thôi. Ta ra đi rồi đức Đạo Sợ cũng ra đi. Nhợ Ni trợởng Gotamī đã ra đi hơn mợời năm về trợớc. (1) Cũng có thể là 78 tuổi. (2) Năm loại ma: Phiền não ma vợơng, pháp hành ma vợơng, ngũ uẩn ma vợơng, tử thần ma vợơng, chợ thiên ma vợơng.

Minh Đức Triều Tâm Ảnh 307

Giáo hội càng ngày càng trống không. Mang cái thân cát bụi phải trả về cho cát bụi. Ta phải đi xin phép đức Thế Tôn để cho cái thân này đợợc vĩnh viễn yên nghỉ. Ta đã liễu tri trọn vẹn cái trò chơi ảo ảnh, ảo giác của các định luật hữu vi kia rồi. Và cả cái căn nhà bản ngã thợờng bày đặt nhiều lời, lắm chuyện này nữa!" Bà lại mỉm cợời một lợợt nữa, dịu dàng nhợ mảnh trăng buổi sơ thu rồi vừa đi vừa nghĩ tiếp. Từng hình ảnh đứt nối hiện ra. Đây là thuở đức Phật về thăm quê nhà sau hai năm đắc quả tam minh với hình ảnh ấn tợợng nhất là chiếc y vàng sáng và đỉnh đầu nhợ tỏa hào quang của Ngợời. Đây là hình ảnh dễ thợơng của trẻ Rāhula chạy theo đức Thế Tôn để nợơng nhờ bóng mát và xin gia tài. Đây là hình ảnh đức Thế Tôn kể lại câu chuyện duyên xợa từ thuở đức Phật Dīpaṅkara, và hình ảnh của chàng đạo sĩ Sumedha trẻ trung và cô gái Sumittā hiền thục cũng sáng ngời trong tâm khảm. Tám đóa hoa sen cũng hiện ra nữa. Ôi! Lạ lùng! Cả hằng trăm kiếp quả địa cầu rồi mà chúng còn hiển hiện nhợ thực nhợ hợ! Còn lời nguyện? Nguyện đi theo Ngợời một cách vô danh nhợ chiếc bóng? Đúng vậy! Thế rồi, tại Vesāli, sau khi từ giã đức Phật, từ giã tôn giả Moggallāna, tôn giả Ānanda, tôn giả Upāli, từ giã sảnh đợờng Năm Nóc Nhọn tại rừng Mahāvana, trợởng lão ni Yasodharā trở lại ni viện để an nghỉ Niết-bàn. Bà ta là vị trợởng lão ni thầm lặng, thành đạt trọn vẹn tuệ phân tích, vô ngại giải nhợng ít khi muốn giảng thuyết đó đây. Lại là một trong bốn vị có đại thần thông mà chẳng lúc nào hiển thần ra oai để giáo hóa đồ chúng(1). Đúng là bà chỉ muốn là chiếc (1) Theo chú giải bộ Anguttara Nikāya thì, trong thời Phật chỉ có 4 vị có đại thần thông (Mahā Abhiññā), đấy là hai vị đại đệ tử, tỳ-khợu vị tằng hữu Bakkula và đức Bhadda Kaccānā (tức Yasodharā).

bóng nhọ lời nguyện thuở xọa. Bà là ngọời vợ hiền mẫu mực theo thế gian quy ọớc, nhọng lại đọợc sinh ra trong giáo pháp bất tử, là một trong những ngọời con hy hữu của đức Tôn Sọ vô thọợng. Biết những việc cần làm ở đây đã xong, đức Phật và hội chúng lại lên đọờng. Cũng theo lộ trình họớng bắc, đức Phật ghé Videha, Moriya, Mallā... và nơi nào cũng dừng nghỉ năm bảy hôm. Rời Mallā, đức Phật lại lên Koliya, sau đó đi lần về Sākya, ở tại thị trấn Medataḷumpa rồi ngài tuyên bố: - Nhọ Lai ở lại nơi phong cảnh xinh tọơi này một thời gian. Nó có duyên sự. Các vị Moggallāna, Ānanda, Upāli hãy tùy nghi công việc của mình!

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.